

СІЛЬСЬКИЙ (ЗЕЛЕНИЙ) ТУРИЗМ ЯК ФОРМА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Саковська О.М.,

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Туристична галузь відіграє важливу роль у розвитку економіки та соціальної сфери України. Різноманіття природно-ресурсного потенціалу, багата історія, культурно-обрядовий сектор створюють передумови для такої інноваційної форми туристичної діяльності як у сільський (зелений) туризм.

Сільський (зелений) туризм визнано окремим видом туризму, розвиток якого є пріоритетним напрямом державної політики у статтях 4 та 6 Закону України «Про туризм», № 324 від 15.09.1995 р. [1]. У законодавстві України сільський (зелений туризм) розглядається як одна із послуг, що може надаватися в рамках господарської діяльності особистих селянських господарств [2].

На нашу думку, сільський (зелений) туризм є спеціалізованим видом економічної, соціальної та культурної діяльності, до якої можна віднести елементи організованого та неорганізованого відпочинку з метою їх ознайомлення з місцевістю, особливостями території, природою, культурою, способом життя населення його цінностями тощо.

Разом з тим, зважаючи на концептуальні визначення терміну «сільський (зелений) туризм», можна сказати, що особливістю даного виду діяльності є перебування відпочиваючого (туриста) в екологічно чистому середовищі, що знаходиться на певній територіальній відстані від урбанізованого середовища з можливістю безпосередньої участі у сільськогосподарських процесах, пов'язаних з обробіткою землі, доглядом за тваринами, збором лісних ягід тощо. Сільський (зелений) туризм сприяє залученню міських жителів до традицій і побуту сільських жителів, дозволяє міським жителям відпочити від активного міського життя, змінити ритм життя більш розслаблений і долучитися до природи.

Основними передумовами розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні є: наявність великої кількості сільських приватних садиб (в українських селах нараховується 6,3 млн. житлових будинків, майже 10% з яких можуть використовуватися для прийому туристів); у сільській місцевості велика частка незайнятого або частково зайнятого працездатного населення (лише близько 10% працездатного населення працює в агровиробничій сфері за трудовими угодами); наявність готової до реалізації сільгосппродукції, 2/3 якої виробляється у приватних особистих селянських господарствах [3, с. 90].

У кризових періодах 2020-2021 рр. сільський (зелений) туризм в Україні зазнав незначних показників розвитку, оскільки ковідні обмеження змусили українську галузь туризму переорієнтуватися на розвиток

інноваційних форм туристичної діяльності, якою і є сільський (зелений) туризм.

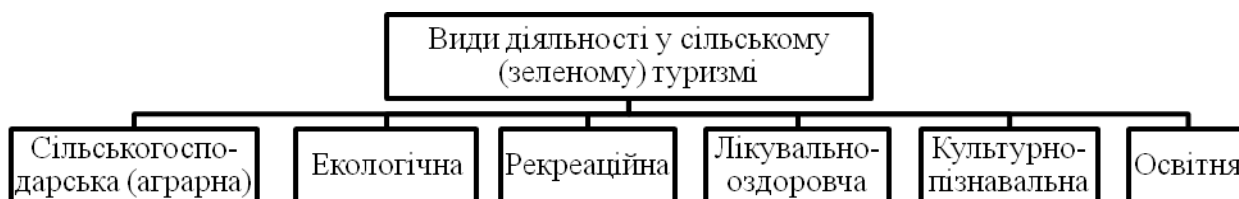
«2020 рік в Україні був проголошений Роком розвитку туризму в регіонах і на сільських територіях. Цей напрямок ще до пандемії вважали одним із перспективних у розвитку внутрішнього туризму. Вже зараз є десятки маршрутів, які підтримують даний напрямок. Наприклад: Соляна дорога; Дорога вина і смаку Української Бессарабії; Дорога вина і смаку Херсонщини. Але надати точну статистику щодо розвитку сільського туризму загалом в Україні складно. Багато господарств працюють без реєстрації. За офіційними даними: у Запорізькій області агротуризм представляють понад 30 садиб у селах; на Миколаївщині функціонують понад 70 садиб; на Херсонщині до послуг туристів десятки садиб сільського зеленого туризму та майже сотня туристичних маршрутів; в Одеській області сільський туризм розвинений менше завдяки вищому рівні готельно-відпочинкового туризму; Донецька область, яка традиційно вважається індустріальним регіоном, останнім часом активно змінює це уявлення» [4].

Сільський (зелений) туризм розвивається на ресурсній основі сільського господарства та передбачає застосування потенціалу сільських територій, а також формування, просування та реалізацію комплексного продукту сільського (зеленого) туризму. Цей напрямок може стати важливим чинником економічного, культурного та соціального розвитку територій України.

Ключовою ресурсною складовою сільського (зеленого) туризму є територія сільської місцевості з усіма об'єктами туристичної інфраструктури. Реалізація туристичного бізнесу на сільських територіях є соціально значущим видом підприємницької діяльності, що сприяє сталому розвитку сільських територій: розвитку інфраструктури, поліпшення якості життя, збільшення доходів місцевого населення, створення робочих місць, підтримки та збереження традицій та культури, збереження екології [5, с. 118].

Разом з тим, варто зазначити, що сільський (зелений) туризм має високий економічний потенціал у багатьох регіонах України, але наразі він недостатньо розвинений, і багато сільськогосподарських ресурсів, включаючи кліматичні, природні та культурні, застосовуються не повністю.

На рис. 1 подано види діяльності у сільському (зеленому) туризмі.

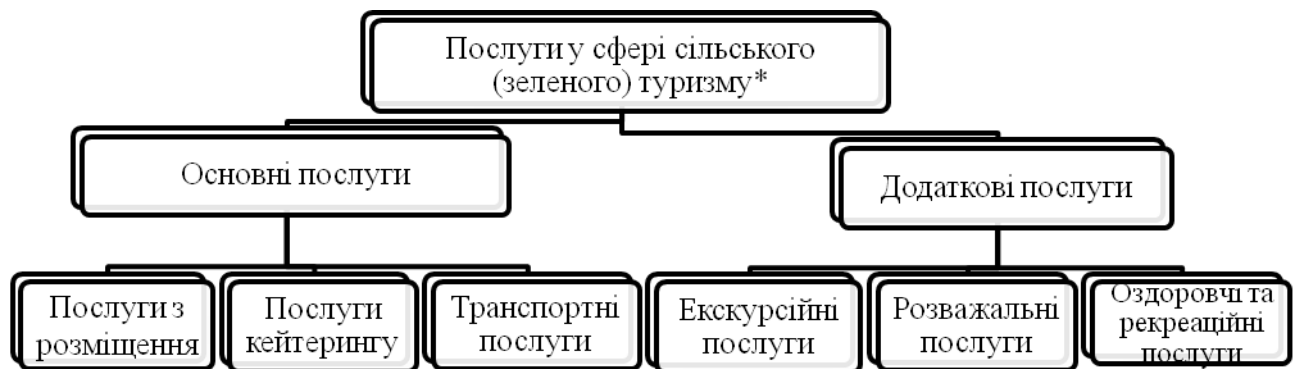
Рис. 1. Види діяльності у сільському (зеленому) туризмі*

*Джерело: складено автором на основі проведеного дослідження

Метою розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні, як і будь-якого іншого виду економічної діяльності, є отримання прибутку. Якщо розглядати розвиток сільського (зеленого) туризму крізь призму соціально-економічного значення, то варто зазначити, що його розвиток сприяє створенню конкурентоспроможного середовища проживання на певній території і одержання прибутку від цього сектора за повного застосування існуючих ресурсів сільських територій, їх збереження та відтворенні.

Визначення факторів, які позитивно чи негативно впливають на розвиток сільського (зеленого) туризму та оптимальне використання в економічній діяльності ресурсної бази території, є основою для створення продукту (чи послуги) у сфері сільського (зеленого) туризму.

Вважаємо, що під терміном «продукт (чи послуга) сільського (зеленого) туризму» слід мати на увазі комплекс послуг, які надають підприємства туристично-екскурсійного комплексу, залежно від туристичної поїздки. Варто зазначити, що послуги у сфері сільського (зеленого) туризму формуються та надаються комплексно (рис. 2).

Рис. 2. Схема комплексної систематизації послуг у сфері сільського (зеленого) туризму*

*Джерело: складено автором на основі проведеного дослідження

Комплекс послуг у сфері сільського (зеленого) туризму умовно можна розділити на основні і додаткові послуги. До основних варто віднести послуги з розміщення (на фермах, у гостьових будинках, місцевих садибах, у готелях, в історичних будівлях (замках), туристичних центрах); послуги кейтерингу (послуги місцевих їдалень, кафе, самообслуговування; транспортні послуги (наземний повітряний та водний транспорт). Додаткова система послуг складають екскурсійні послуги (організація екскурсій місцевими визначними пам'ятками, садибами, фермерськими господарствами, в екологічно чисті місця); оздоровчі та рекреаційні послуги (місцеві сільські пляжі, заповідники, національні парки, спортивні майданчики та спортивні зали); розважальні послуги (спортивні розваги, тематичні парки та клуби за інтересами, збирання ягід, грибів).

На основі проведеного дослідження можемо визначити перешкоди, що стримують розвиток сільського (зеленого) туризму:

- недостатній рівень державної підтримки та необхідність активної участі місцевої влади у розвитку інфраструктури сільського туризму;
- недостатній рівень розвитку законодавчої та нормативно-правової бази, що регулює діяльності з даного напрямку;
- відсутність сприятливих умов для інтеграції, зокрема кластерної та мережевої взаємодії;
- віддаленість сільських від розвинених центрів
- низька якість послуг та рівень розвитку транспортної інфраструктури;
- низька якість локальних систем управління;
- відсутність проектного досвіду реалізації послуг сільського (зеленого) туризму;
- низький рівень інвестиційної привабливості для приватного капіталу.

Різноманіття природного та сільськогосподарського потенціалу регіонів, наявність культурних та історичних пам'яток світового значення та диверсифіковане бізнес-середовище сприяє розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні. У свою чергу, розвиток сільського (зеленого) туризму та заняття підприємницькою діяльністю в даній галузі позитивно впливає на соціально-економічний розвиток сільських територій. Але, наразі необхідною є реалізація системного підходу до розвитку сільського (зеленого) туризму на основі кластерних та мережевих механізмів регулювання, прозорість умов отримання фінансово-інвестиційної підтримки з боку держави та підтримки бізнес-ініціатив, що мають комерційний чи соціальний ефект.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про туризм». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 31, ст. 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Зелений туризм – перспективний напрямок бізнесу в Україні. URL: <https://www.dominuslegal.com/zeleniy-turizm-perspektivniy-napryamok-biznesu-v-ukrayini/> (дата звернення 10.10.2024)
3. Новикова В.І. Сільський (зелений) туризм: можливості розвитку в Україні, поширення на Черкащині. Матеріали І Всеукр. інт.-конф. «Рекреаційні ресурси та послуги гостинності в регіонах України», 17 травня 2016 р. Черкаси: Ю.А. Чабаненко, 2016. С. 89-92. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/novykova6.htm (дата звернення: 11.10.2024).
4. Пиняк Л. Як пандемія COVID-19 вплинула на туристичну галузь узбережжя. Досліджуємо цифри. *О, Море. City*. URL: <https://omore.city/articles/173500/yak-pandemiya-covid-19-vplinula-na-turistichnu-galuz-uzberezhzhya-doslidzhuyemo-cifri> (дата звернення: 11.10.2024).
5. Кожухівська Р.Б., Саковська О.М., Лементовська В.А. Сільський (зелений) туризм як інноваційна форма підприємницької діяльності на

Черкащині: маркетинговий аспект. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Сер.: «Економічні науки». 2023. № 1 (69). С. 115-122. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-1> (дата звернення: 10.10.2024).

ЗНАЧЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОСТТОТАЛІТАРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ситник Ю.В.,

кандидат історичних наук

ст. викладач

Уманський національний університет садівництва

Сучасний глобалізований світ ставить цілу низку викликів і проблем. Особливою ж гостротою відзначається проблематика національної ідентичності, тісно пов'язані з нею процеси самоусвідомлення й світоглядні орієнтації сучасної особистості. Зокрема, особливої уваги заслуговує значення мовної ідентичності як важливого засобу самовизначення й самоідентифікації в умовах трансформацій посттоталітарного суспільства.

Одною з характерних ознак тоталітарного й авторитарного режимів, з їхньою тенденцією до пригноблення людської особистості, є стирання всіх проявів національного й особистісного самовираження, котрі перешкоджають формуванню однорідного й аморфного суспільства з домінуванням однієї політичної сили чи культу особи. Особливо така тенденція була притаманна Російській імперії та її своєрідним втіленням якот: Радянський Союз та Російська Федерація, котрі, значною мірою, успадкували деспотизм, імперськість й інші негативні прояви своєї попередниці. Для них чи не головною об'єднавчою ідеєю було формування такої ідеології та доктрини, які б сприяли утворенню денационалізованої маси народу, позбавленої національної ідентичності, якою легко було б керувати.

На думку В. Шандри, в XIX столітті на українських землях, що входили до складу Російської імперії, народна мова була провідним елементом української ідентичності. Одночасно українофіли прагнули конструювати українську мову, виходячи з культурної моделі нації в напрямі відмежування української ідентичності від російської через виявлення її цінностей та проявів відмінностей, зокрема, мовних [1, с. 17, 18].

XX століття принесло українській нації величезні випробування й трагедії, насамперед, спричинені більшовицькою тоталітарною владою. Остання ставила собі за першочергову мету знищення національної свідомості та ідентичності українців. Водночас, особлива увага приділялася боротьбі з мовною ідентичністю, адже саме вона найбільше вирізняла українців від решти населення СРСР і сприяла збереженню національної самосвідомості та ідентичності українців. З особливою силою процес русифікації українців розгорнувся на початку 1980-х років, коли влада